

Мр Добривоје Јовановић
Историјски архив Јагодина

УЧИТЕЉИ У ЈАГОДИНСКОМ ОКРУГУ У ПРВОЈ ПОЛОВИНИ 19 ВЕКА

Сматра се да је Јагодина добила прву школу 1808. године. Тада је имала око 1.000 домова, и то само српских. У условима ратног стања и ниског нивоа општег развоја, прве школе биле су доста скромно уређене. Као школске зграде служиле су углавном напуштене турске куће, или уступљене какве сувишне зграде. Учитељи су најчешће становали у истим зградама у којима су се налазиле школе. Школски намештај био је врло оскудан. Ђаци и учитељи седели су на поду затртим асуром или на каквом трonoшцу. Нешто боље је било по градовима, јер су се често употребљавале клупе за ђаке, а сто и столице за учитеља. Школски прибор био је врло сиромашан. Писало се по кори и лишћу гушчијим пером. Мастило се правило од угља или неке друге боје.

Први учитељ у Јагодинској школи био је Јован Павловић из Војводине. Осим елементарне писмености, није могао више да пружи ученицима.⁴⁷ Према Вуку Караџићу, први учитељ у Јагодини био је неки Андрија из Сремских Карловаца. У Србију је прешао 1807. године. Био је прво учитељ код неког кнеза у селу Жупанцу у Београдској нахији. Због крађе морао је да бежи у Београд. У Београду се наметнуо Доситеју Обрадовић и једно време пратио је Алексу, Карађорђевог сина, у Велику школу. Касније је дошао у Јагодину за учитеља. Због неке свађе, 1809. године казнио га је батинама Младен Миловановић. Исте године је, због крађе пушака жени Хајдук Вељка, пребегао у Банат.⁴⁸ Према неким изворима, око половине устанка у Јагодини је постојала школа која је била на гласу због учености свог учитеља. Према истим изворима, име првог учитеља било је Јован Војиновић. Он је био најпре учитељ у Белушићу, а

⁴⁷ ЗМП, бр. 736, 4. августа 1818. године Јован Павловић је упутио молбу у којој је тражио од кнеза Милоша учитељско место, наводећи да је као *стари дјето учитељ* био више од 30 година по разним местима, па и у Јагодини.

⁴⁸ Вук Караџић, Из историје Првог српског устанка (у редакцији Радослава Перовића), Београд 1954, стр. 83.

затим у Јагодини,⁴⁹ где је дочекао и 1815. годину. Био је хваљен због своје школске спреме.

У годинама првог српског устанка, осим у Јагодини, у нахији су постојале школе у Великој Дренови и Белушићу.⁵⁰ Сматра се да је Белушић имао школу и пре Јагодине, и да је она била затворена преласком учитеља из Белушића у Јагодину.⁵¹

Пропашћу првог српског устанка све школе у Србији, као и школе у Јагодинској нахији, престале су са радом. До 1815. године, до усменог споразума кнеза Милоша и Марашли-Али Паше, није могло бити говора о поновном оснивању школа. Тек октобра 1815. године поново долази до оснивања школе у Јагодини. Са школама у Београду, Ћуприји и Остружници, била је прва у Србији. За првог учитеља постављен је седамнаестогодишњи Стојан Димитријевић, родом из Неготина, ђак манастира Горњак.⁵² У годинама после устанка у Јагодинској нахији оснивају се школе у Глоговцу, Сибници, Рековцу и Бачини, а у Великој Дренови обнавља рад.

Даље јачање српске управе и већа правна сигурност српског народа довела је до ширења школске мреже. У Србији је 1826. године било више од двадесет школа са преко 600 ученика. Јагодина је 1826. године имала два учитеља, који су радили са 96 ученика.⁵³

Школе су отваране и од стране појединаца, који су се тек мало описменили. Код кафане у Прњавору манастира Љубостиње школу је отворио неки Андреја Николић, који је половином 30-тих година дошао у манастир као слуга. Живећи у манастиру он је по мало научио „*за прве три године, које је у манастир провео, часлов којекако читати и о мало по псалтиру тумарати.*“ Пошто је ухваћен у крађи и истеран из манастира, он је у инат, без ичијег одобрења отворио школу у механи неког Мише чанагчије, који га је погодио првенствено за сопствену децу. У школи је имао пет ученика.

У Волујку су у току 1839. године школу подигли за своју децу Радоје Маринковић и Ђока Јовановић. Они су и плаћали учитеље. Укидањем приватних школа и ова школа престала је са радом. После установљења основних школа, одређено је да и Волујак има школу, али због противљења чланова породичне задруге, она није отворена.

⁴⁹ Андра Гавриловић, *Народне школе у Србији 1803-1815*, Београд 1903, стр. 58, 65.

⁵⁰ Милош Б. Јанковић, *Школа и просвета за време првог српског устанка*, стр. 11.

⁵¹ Андра Гавриловић, *Народне школе у Србији 1803-1815*, стр. 58.

⁵² Мита Петровић, *Финансије ...* стр. 827

⁵³ Јоаким Вујић, *Путешествије по Србији*, књ. I, Београд 1901, стр. 172.

Пошто је велика потреба била за учитељима, они, који су отварали школе за учитеље су узимали свакакве људе. Неки су знали само црквене књиге да читају и свештеницима помагати при обредима. Неки то нису знали, али су знали да читају и пишу и помало да рачунају. Често су за учитеље узимани и они који су какав занат знали. За учитеље су примани ђаци који су учили по манастирима, они који су у време првог устанка ишли у школу, бегунци из Војводине, Срби из Војводине који су завршили неке школе.

Учитељи су ангажовани и према потребама свештеника и старешине села или општине. Зато су при избору учитеља најважнију улогу имали свештеници и кметови. Када је издавање плате учитељима прешло на терет државе, о њиховом постављању водила се већа брига. Па и када су учитеље плаћале општине, после 1841. године, Правитељство просвете је задржало право постављања учитеља, али то није увек поштовано од стране општина или среских начелника.

Сам положај учитеља, нарочито сеоских, није био нимало лак. Мали број ђака и нередовно плаћање њихових родитеља доводио је учитеље у веома тежак положај. Димитрије Стефановић, који је по наговору бачинског пароха, дошао за учитеља у Бачину почетком јануара 1821. године, у писму Вуку Караџићу из фебруара 1821. године навео је да, уместо педесетак ђака, како је тврдио парох, има седам ђака коју му плаћају по један грош месечно. Само захваљујући томе што није плаћао стан и храну, већ је становао код неког свог рођака, могао је како-тако да живи.⁵⁴ За цело време рада у Бачини само је од Милете Радојковића добио 30 гроша за свој рад, једну свињу и брашно.⁵⁵ Из Бачине је, после пет месеци, 27. маја 1821. године, прешао за учитеља у Катун код Милете Радојковића, који је настојао да отвара школе у Јагодинском округу, али та његова иницијатива није наишла да добар одзив код становништва.⁵⁶ Димитрије Стефановић, са знањем Милете Радојковића прешао је у Јагодину. Пошто Јагодинска школа није имала две класе, он је успео да окупи само 4 до 5 ученика, од којих није имао прихода. Кнез левачке кнежине Милоје Јаковљевић покушао је да уведе и другу класу, како би помогао Димитрију Стефановићу, али становништво није желело да шаље децу у школу.⁵⁷ После месец дана проведених без посла у Јагодини, Димитрије Стефановић одлази у Смедерево.⁵⁸ За разлику од положаја

⁵⁴ АС-КК XII-103.

⁵⁵ АС-КК XII-118.

⁵⁶ Архив Србије, Кнежева канцеларија, КК – XII, 118.

⁵⁷ Архив Србије, Кнежева канцеларија, КК – XII, 120.

⁵⁸ Архив Србије, Кнежева канцеларија, КК - XXXII, 77.

сеоских учитеља, нешто бољи материјални положај био је положај учитеља у Јагодини.

Стојан Димитријевић, први учитељ после другог устанка, радио је у Јагодини укупно 14 година.⁵⁹ У својој молби кнезу Милошу, од 21. марта 1821. године, Михајло Старчевић је навео да је био учитељ у Јагодини, не наводећи време када је радио као учитељ.⁶⁰ Са увођењем друге старије класе покушало се 1821. године, али због малог броја ђака од тога се одустало. Тек 1825. године Јагодинска школа је добила и старију класу, а за учитеља исте године постављен је Јован Радосављевић.⁶¹ Можда је ускоро школа добила и трећег учитеља, јер се у 1827. години као трећи учитељ наводи Стојан (Стојадин) Поповић.⁶² Вероватно због бројности, водио је групу ђака млађе класе.⁶³ У Великој Дренови 1823. године као учитељ радио је Павле Теодоровић.⁶⁴

После одласка Стојана Димитријевића 1829. године, на његово место јануара 1830. године долази Стеван Аранички. Он је кратко остао да ради у школи и већ је половином 1832. године прешао за писара Јагодинског суда, а на његово место постављен је Глигорије Новаковић. Јована Радосављевића септембра 1833. године заменио је Димитрије Јовановић. Родом је био из Београда. На место Глигорија Новаковића, током 1834. године, постављен је Алекса Живановић.⁶⁵ Половином 1835. године, после Алексе Живановића, за учитеља млађе класе Јагодинске школе дошао је Никола Јовановић.⁶⁶ Он је био родом из Ниша и када је постављен за учитеља имао је 20 година. Није завршио никакву школу, већ је од Димитрија Јовановића, учитеља старије класе учио да чита и пише. Никола Јовановић отишао је октобра 1835.

⁵⁹ Емило Цветић, Јагодинска основна школа до 1850. године, стр. 4.

⁶⁰ Мита Петровић, Финансије и установе обновљене Србије, књига 1, стр. 827.

⁶¹ Мита Петровић, Финансије..., књига 1, стр. 761.

⁶² Тихомир Ђорђевић, Из Србије кнеза Милоша. Становништво-Насеља, Београд 1924, стр. 90. Наводи се да је учитељ у Јагодини био од 1824. године Стојан (Стојадин) Павловић.

⁶³ ЗМП, бр.3979, 1. август 1827. у Јагодини. У писму Милосаву Здравковићу, које су упутили Стојан Поповић и Јован Радосављевић, траже да се поставе за учитеље у Свилајнцу, јер у Јагодини немају признања за свој рад.

Јоаким Вујић, Путешествије по Србији 1826, СКЗ, Београд, стр. 120. Ј. Вујић помиње двојицу учитеља. Вероватно је поред Стојадина Димитријевића учитељ у Јагодини био и Јован Радосављевић. Исте 1826. године Јагодинска школа добија, поред млађе, и старију класу.

⁶⁴ Тихомир Ђорђевић, Из Србије кнеза Милоша... стр. 89.

⁶⁵ Емило Цветић, наведено дело, стр. 5.

⁶⁶ Емило Цветић наводи да је на место Глигорија Новаковића за учитеља постављен Алекса Живановић, који се задржао само до октобра 1833. године, стр. 5.

године, а на његово место дошао је Јованча Н, док је у старијој класи и даље радио Димитрије Јовановић.⁶⁷

Грађани нису били задовољни радом ових учитеља. Јованча Н. је био врло слаб у настави, па му је јагодинска општина отказала службу, а Димитрија Јовановића је поставила за учитеља млађе класе. У току 1835. године, поред Димитрија Јовановића, учитељ је био и Павле Аникић, који је дошао на место Николе Јовановића. Обојица су били правитељствени учитељи.⁶⁸

Следеће, 1836. године, у Јагодини са 85 ученика млађе класе радио је Кирил Бељански, из Пивнице у Бачкој. Са старијом класом, у којој је било 33 ученика, радио је Павле Крецојевић, родом из Ирига.

У Винорачи као учитељ радио је Сава Христивојевић из Секурича. Укупно је имао 13 ученика млађе класе. Стеван Поповић из Орашица у Шабачком округу, радио је као учитељ у Јасики. Имао је 12 ученика млађе класе, за које је добијао по 2 гроша месечно по ђаку.

У току маја 1838. године дошло је до смењивања Кирила Бељанског, због неспособности. Ђорђе Бећановић је био постављен за учитеља млађе школе и имао је укупно 83 ђака, док је исте 1838. године Павле Крецојевић имао у старијој класи 23 ђака.⁶⁹ Ђорђе Бећановић ипак није био по вољи Јагодинаца, па је убрзо напустио школу. На његово место 10. августа 1838. године Попечитељство просвете је поставило Михаила Вулетића. Он је био учитељ само месец дана, пошто није успео да се договори са општином око плате. Уместо њега, за учитеља је 4. октобра 1838. године постављен Петар Шаркић, који остаје у Јагодини само до следеће године. Њега је мењао Никола Христић као учитељ млађе класе, постављен 12. априла 1839. године.

У срезу темнићком, осим Павла Крецојевића⁷⁰ и Николе Христића, учитеља у Јагодини, учитељ 1840. године био је и Стојадин Радосављевић у првој класи у Варварину.

У 1839. години у левачком срезу као учитељи су радили: Миљко Дамјановић у Великој Дренови, Милета Деспотовић из Ратковића у Превешту, Петар Миловановић из Кавадара у Рековцу, Јован Живановић из

⁶⁷ Емило Цветић, наведено дело, стр.5.

⁶⁸ Емило Цветић, стр. 9. Др Димитрије Кириловић, *Војвођански учитељи у Србији*, Нови Сад 1953, стр. 5. Наводи се да је једно кратко време током 1835. године учитељ у Јагодини био и Коста Игњатијевић, учитељ у Ћуприји, иначе врло неспреман за учитеља.

⁶⁹ Просветни гласник, 15-31. Октобра 1881. Извештај К. Бранковића из 1838. године.

⁷⁰ АС, НОЈ, Ф III, р-96/1840. Априла 1840. године Павле Крецојевић је добио отпуст од поданства Аустријског.

Жупањевца био је учитељ у Горњој Сабанти. У току 1839. године, као учитељ у школи при манастиру Ивковић, радио је Петар Милутиновић.⁷¹

Следеће, 1840. године, у левачком срезу радила су само два учитеља. Сава Христовојевић од 1. јуна при школи манастира Јошанице, који је пре тога радио је у Винорачи, и у Медвеђи исте 1840. године, радио је Стефан Милојевић, родом из Гроцке.

У току 1843. године, ученике старије класе Јагодинске основне школе водио је Павле Крецојевић. Он је после осам година рада у јагодинској школи, августа 1843. године, дао оставку на учитељску службу и постао свештеник. Учитељ млађе класе био је Лазар Илић, родом из Мраморца у смедеревском округу. У Волујку од 1842. године учитељ је био Петар Захарић из Беочића у срезу темнићком. Септембра исте године за учитеља у Варварину постављен је Јован Стефановић, дотадашњи учитељ у Трстенику.⁷² У Медвеђи је и даље радио Стеван Милојевић. У Великој Дренови за учитеља у 1842. години дошао је Милосав Милановић из Чумића. Као учитељ у Јовцу, до почетка 1843. године, радио је Јован Јанковић из вароши Фумеј у Војводини. Он је према извештају начелника среза темнићког од стране јовачке општине лишен службе, због *неваљалог и скарадног понашања*.⁷³ Од 1839. године у Комаранима је радио Милоје Јаковљевић, родом из Коњуха.⁷⁴ За учитеља у Обрежу 13. новембра 1842. године постављен је Вуле Јовановић из Карановца.⁷⁵

Никола Христића, учитеља Млађе нормалне школе у Јагодини, Попечитељство је преместило у крагујевачки округ, а на његово место, октобра 1842. поставило је Лазара Илића, дотадашњег учитеља Млађе нормалне школе у Рачи.⁷⁶

Трећу класу Јагодинска школа добила је 16. септембра 1843. године.⁷⁷ Истовремено, Попечитељство је за учитеља најмлађе класе поставило Лазара Стајића. Он је био родом из Голубице у Варадинској регименти.⁷⁸ На место Павла Крецојевића, за учитеља старије класе, 28. августа 1843. године, постављен је ђакон Лазар Илић, дотадашњи и учитељ Млађе нормалне школе

⁷¹ АС, НОЈ, Ф П, р-5/1839.

⁷² АС, НОЈ, ФХ, р-48/842.

⁷³ АС, НОЈ, ФП, р-151/1843. Према Кондиут листи од фебруара 1843. године, у Јовцу је службовао од почетка 1842. године.

⁷⁴ АС, НОЈ, ФП, р-78/842.

⁷⁵ АС, МПс, Ф I, р-60/1843.

⁷⁶ АС, НОЈ, Ф Х, р – 48/842.

⁷⁷ АС, НОЈ, Ф I, р-115/1843. Окружно начелство је молбу Јагодинске општине доставило Попечитељству 11. септембра 1843. године. У њој је Јагодинска општина тражила трећег учитеља, јер је у најмлађој класи било око 200 ђака, и да један учитељ није могао успешно да ради са толиким бројем ђака.

⁷⁸ АС, НОЈ, рн-151/1843

у Јагодини, а на његово место, под истим датумом, за учитеља млађе школе у Јагодини постављен је клирик Живко Антић из Јагодине.⁷⁹

Према Кондиут листи од 9. фебруара 1843. године, учитељи у Јагодинском округу били су: Павле Крецојевић и Лазар Илић у Јагодини, Петар Захарић у Волујку, Стеван Милојевић у Медвеђи, Милосав Милановић у Великој Дренови, Јован Јанковић у Јовцу и Милоје Јаковљевић у Комарану.⁸⁰

Пошто је Јагодинска општина била незадовољна радом Лазара Илића, за учитеља старије класе Јагодинске школе 17. августа 1844. године постављен Михаило Ваљевац. Био је родом из Манђелоса у Срему. Осим Михаила Ваљевца, у Јагодинској школи су радили Живко Антић са средњом класом и Лазар Стајић, као учитељ млађе класе. У школама у Јагодинском округу, нову школску 1844. годину започели су: у Медвеђи Стеван Милојевић, Великој Дренови Милосав Милановић,⁸¹ Комарану Милоје Јаковљевић,⁸² Варварину Милован Арсенијевић, Бачини Димитрије Кушериновић,⁸³ Јовцу Јован Јанковић и у Волујку Петар Захарић.⁸⁴

На место Лазара Стајића, 17. јануара 1845. године, за учитеља млађе класе постављен је Никола Христић.⁸⁵ У једном допису Петра Радовановића од 21. августа 1845. године, за учитеље у Јагодини постављени су: Михајло Ваљевац, који је остао за учитеља старије класе, Никола Јовановић, родом из Јагодине, бивши учитељ у Гургусовцу, за учитеља средње класе и Живко Антић, који је пребачен из средње у најмлађу класу, због лоших препорука општинских старешина.⁸⁶ Октобра исте године, према подацима Емила Цветића, уместо Николе Христића и Живка Лазића, за јагодинске учитеље су постављени Никола Барутлић у средњој и Живко Антић у млађој класи. Почетком јануара, Никола Барутлић је напустио Јагодину. После месец дана Јагодину је напустио и Живко Антић.⁸⁷

У истој 1845. години за учитеља у Медвеђи долази Стеван Јевтић, родом из Ивковачког Прњавора. Милоје Јаковљевић, у току 1844. године учитељ у Комарану, постављен је 1845. године за учитеља у Јасики.⁸⁸ Димитрије Кушериновић из Рековца био је и у току 1845. године учитељ у Бачини, а Милован Арсенијевић из Рашевице у Варварину. Петар

⁷⁹ АС, НОЈ, рн-151/1843.

⁸⁰ АС, МПс, Ф I, р-5/1843.

⁸¹ АС, НОЈ, Ф II, р-33/1844.

⁸² АС, МПс, Ф I, р-67/1843.

⁸³ АС, НОЈ, Ф II, р-33/1844.

⁸⁴ АС, НОЈ, Ф VII, р-29/1844.

⁸⁵ АС, НОЈ, Ф I, р-125/1845.

⁸⁶ АС, НОЈ, Ф V, р-79/1845.

⁸⁷ Емило Цветић, наведено дело, стр. 11.

⁸⁸ АС, НОЈ, Ф V, р-17/1845.

Радовановић се сложио са жељом медвеђске општине да се за учитеља у Медвеђи постави Стеван Јевтић. Димитрије Кушериновић, бивши учитељ у Бачини, септембра 1845. године постављен је за учитеља брезовачког у окружју крагујевачком.⁸⁹

Рад у Јагодинској основној школи у 1846. години започели су Михајло Ваљевац, Стојан Цветковић и Павле Марковић. Стојан Цветковић, учитељ средње класе, био је родом из Јагодине. Павле Марковић био је родом из Перлеса у Банату. Примљен је на место Живка Антића, који је рукоположен за свештеника.⁹⁰

Због сукоба и свађа, Петар Радовановић је 8. новембра 1846. године, преместио Стојана Цветковић и Павла Марковића. На место Павла Марковића постављен је Јован Живановић, родом из Жупањевца, тадашњи учитељ млађе класе у Свилајнцу. Јован Живановић није дуго био учитељ у Јагодини, јер је 7. децембра 1846. године постављен за практиканта Суда окружја јагодинског. За привременог учитеља средње класе у Јагодини постављен је 4. децембра 1846. године Александар Поповић.⁹¹

Михајло Поповић је за учитеља у Великој Дренови постављен 18. октобра 1846. године. У Јасики је већ две године радио Милоје Јаковљевић. У Бачини је радио Милосав Поповић, који је рад у овом селу започео почетком фебруара 1846. године. Родом је био из Гложана у окружју ћупријском. Милован Арсенијевић из Рашевице био је и даље учитељ у Варварину. Стефан Јевтић из Прњавора манастира Ивковић постављен је за учитеља у Медвеђи 1. септембра 1845. године. Учитељ Обрад Ђорђевић напустио је место учитеља у Јовцу, и већ крајем 1845. године био је учитељ у Брусници.⁹²

У 1847. години долази до обнове рада неких школа. У срезу темнићком отворене су или обновиле рад школе у Коњусима, Обрежу, Јовцу, Рибару и Ивковићу. У Коњусима за учитеља је постављен Стеван Мусић, у Обрежу Павле Поповић,⁹³ у Јовцу Живко Поповић.⁹⁴ Стеван Поповић, учитељ у Медвеђи премештен је за учитеља у Ивковићу, а на његово место септембра 1847. године, постављен је Мирко Теодосијевић, клирик родом из Медвеђе.⁹⁵ Петар Радовановић дао је сагласност да за учитеља у Рибару буде постављен Вучко Протић, клирик из Ломнице у

⁸⁹ АС, НОЈ, Ф IV, р-90/1845.

⁹⁰ АС, НОЈ, Ф IX, р-75/846.

⁹¹ АС, НОЈ, Ф IX, р-75/846.

⁹² АС, НОЈ, Ф III, р-13/846.

⁹³ АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848. Павле Поповић рођен је у Стубљу у окружју крагујевачком.

⁹⁴ АС, НОЈ, Ф IV, р-105/1847.

⁹⁵ АС, НОЈ, Ф XIV, р-105/1847.

Ћупријском округу. У Обрежу 24. маја 1847. године, постављен је за учитеља Павле Поповић из крагујевачког окружја.

У Јагодинском округу 1847. године, према кондиут листама, учитељи су били:

1. Михаило Ваљевац, из Манђела у Срему, учитељ старије класе у Јагодинској школи.
3. Ђорђе Михаиловић, из Дулена у окружју јагодинском, био је учитељ најмлађе класе јагодинске школе.
4. Милоје Јаковљевић, из Коњуса, био је учитељ основне школе у Јасики.⁹⁶
5. Милован Арсенијевић, из Рашевице, учитељ је основне школе у Варварину
6. Милосав Поповић, из Гложана у окружју ћупријском, радио је као учитељ у Бачини.
7. Стефан Јефтић, из Прњавора манастира Ивковић, радио је као учитељ у Медвеђи.⁹⁷
8. Михаило Поповић, из Велике Дренове, био је учитељ у Великој Дренови.
9. Живко Поповић, из Гложана у окружју ћупријском, био је учитељ у Јасики.⁹⁸

На почетку 1848. године у школама у јагодинском округу радили су: Михајло Ваљевац, као учитељ старије класе Јагодинске школе, Александар Поповић, као учитељ средње класе у Јагодини, Ђорђе Михаиловић, као учитељ млађе класе Јагодинске школе, Милован Арсенијевић у Варварину, Павле Поповић у Обрежу, Живко Поповић у Јовцу, Милосав Поповић у Бачини, Стеван Јевтић у Ивковићу, Милоје Јаковљевић у Јасики, Стеван Протић у Комарану и Мирко Тодосијевић у Медвеђи.⁹⁹

Средином марта месеца 1848. године умро је учитељ у Јасики Милоје Јаковљевић, па је за учитеља постављен Мијат Вуловић из Коњуса.¹⁰⁰ Школа у Великој Дренови крајем 1847. године остала је без учитеља, јер је дотадашњи учитељ Михајло Урошевић постао свештеник. За привременог учитеља у Великој Дренови 9. фебруара постављен је Илија Јаковљевић. Илија Јаковљевић је био родом из Лепојевића. Он је остао на том месту током целе 1848. године. Изгледа да је у Великој Дренови постао учитељ још крајем 1847. године, после одласка Михајла Урошевића, јер се у извештају од августа 1848. године наводи да је у школи у Великој Дренови радио десет месеци и да му је то било прво учитељско место.¹⁰¹ Школа у

⁹⁶ АС, Митрополија београдска, бр. 574, 842.

⁹⁷ АС, НОЈ, Ф XIV, р-114/1847.

⁹⁸ АС, МП, IV, 3 13/1847.

⁹⁹ АС, НОЈ, Ф X, р-96/848.

¹⁰⁰ АС, НОЈ, Ф X, р-96/848.

¹⁰¹ АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848.

Ивковачком Прњавору је престала са радом почетком маја месеца 1848. године зато што није било деце, а и учитељ Стеван Јевтић постао је ђакон.¹⁰²

Половином 1848. године као учитељ у Рибару помиње се Стаменко Стојановић, рођен у истом селу.¹⁰³

Септембра 1848. године, на почетку нове школске године, учитеље су промениле школе у Јагодини, Медвеђи, Јасики, Комарану и Бачини. У Јагодинској основној школи смењен је Михајло Ваљевац, због пијанства и туче неких ученика. На место Михајла Ваљевца, за учитеља најстарије класе требало је да буде постављен Никола Михаиловић, учитељ млађе класе у Крушевцу. Никола Михаиловић је враћен за учитеља у Крушевцу, мада је у Јагодинској школи остао током маја и јуна. За учитеља најстарије класе Јагодинске школе, са истим датумом, постављен је Аркадије Искрић, дотадашњи учитељ најстарије класе школе у Смедереву.¹⁰⁴ Мирко Тодосијевић, дотадашњи учитељ у Медвеђи, рукоположен је за ђакона и септембра 1848. године постављен је за учитеља најмлађе класе Јагодинске школе на место Ђорђа Михаиловића, који је такође рукоположен за свештеника.¹⁰⁵

Према извештају начелника среза левачког од 7. јула, на место Мирка Тодосијевића, који је постављен за учитеља у Јагодини, за учитеља у Медвеђи постављен је Димитрије Адамовић. Он је у дужност учитеља уведен 24. септембра.¹⁰⁶ Због смрти дотадашњег учитеља у Јасики Милоја Јаковљевића, који је умро половином марта месеца, општина јасичка за учитеља је поставила Мијата Вуловића из Коњуса.¹⁰⁷ Међутим, у допису окружног начелства, наводи се, да је Вучко Протић дописом Главног управитеља школског Петра Радовановића од 17. септембра 1848. године постављен за учитеља у Јасики, и да је у то звање већ уведен.¹⁰⁸ На место дотадашњег привременог учитеља Стевана Протића, за учитеља у Комарану 19. септембра постављен је Илија Димитријевић.¹⁰⁹ На основу дописа Петра Радовановића од 26. августа, за учитеља у Бачини постављен је Милан Михаиловић, родом из Бачине, а дотадашњи учитељ Милосав Поповић, на основу своје молбе, постављен је за привременог учитеља у Гложану у ћупријском окружју. У истој Кондиут листи не помиње се школа у Ивковићу. За разлику од Кондиут листе од марта 1848. године, у Кондиут листи од августа исте године, наводи се да је учитељ у Грабовцу био Павле

¹⁰² АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

¹⁰³ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

¹⁰⁴ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

¹⁰⁵ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

¹⁰⁶ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

¹⁰⁷ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

¹⁰⁸ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/848.

¹⁰⁹ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/848.

Стевановић, родом из Прњавора манастира Враћевшнице.¹¹⁰ Павле Стевановић је изгледа постао учитељ у манастиру Љубостињи још крајем 1847. године.¹¹¹

У 1849. години у Јагодинској основној школи са старијом класом радио је Аркадије Искрић, родом из Бачке.¹¹² Са средњом класом Јагодинске школе радио је Александар Поповић. И он је био родом из Војводине.¹¹³ Са најмлађом класом у Јагодини радио је Мирко Теодосијевић. Рођен је у Медвеђи, у Јагодинском округу.¹¹⁴ Пошто се Мирко Теодосијевић прихватио свештеничког позива, за новог учитеља постављен је 27. августа, свршени богослов Вујица Јоксимовић из Почковине у крушевачком округу.¹¹⁵

У сеоским школама дошло је до промена неколико учитеља. Јован Поповић из Ланишта радио је као учитељ у Копривници од почетка исте године.¹¹⁶ Новог учитеља 1848. године добија и школа у Рибару. На место Стаменка Стојановића, 23. августа 1848. године за учитеља је постављен Милан Миланчевић из крагујевачког округа.¹¹⁷

У Јовцу је већ две године радио Живко Поповић, родом из Ћупријског округа. Живко Поповић је остао учитељ све до августа 1849. године, када је за учитеља у Јовцу постављен Јосиф Станишић, јер је Живко Поповић најавио да ће од почетка школске године наставити школовање на Богословији.¹¹⁸

Милован Арсенијевић је већ пет година радио у школи у Варварину. Био је родом из Варварина.¹¹⁹ Павле Поповић из окружја крушевачког, радио је као учитељ у Обрежу.

Илија Димитријевић радио је као учитељ у Бачини од краја 1848. године. На његово место 20. августа 1849. године постављен је Филип Јовановић, родом из Варварина.¹²⁰

Стеван Протић из Јасике био је учитељ у Коњусима.¹²¹ Вучко Протић радио је као учитељ у Јасики. Када је Вучко Протић постао свештеник, на његово место у Јасики, 20. августа постављен је Ђорђе Деспотовић, свршени гимназиста.¹²²

¹¹⁰ АС, НОЈ, Ф X, р-96/848.

¹¹¹ АС, НОЈ, Ф X, р-96/848.

¹¹² АС, НОЈ, Ф VII, р-44/849.

¹¹³ АС, НОЈ, Ф VII, р-44/849.

¹¹⁴ АС, НОЈ, Ф VII, р-44/849.

¹¹⁵ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/849.

¹¹⁶ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/849.

¹¹⁷ АС, НОЈ, Ф VII, р-44/849.

¹¹⁸ АС, НОЈ Ф VI, р-121/1849.

¹¹⁹ АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848.

¹²⁰ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/849.

¹²¹ АС, НОЈ, Ф VII, р-44/849.

Илија Јаковљевић, учитељ из Лепојевића, службовао је и током 1849. године у Великој Дренови. Павле Стевановић из Прњавора, манастира Враћевшнице, био је учитељ у Грабовцу. Димитрије Кушериновић радио је у школи у Рековцу.¹²³ Димитрије Адамовић, родом из Митровице у Војводини, радио је као учитељ у Медвеђи.¹²⁴

У школи у Волујку радио је као учитељ Никола Поповић, родом из Жупањевца. Вероватно је његов рад отпочео још у току јануара 1849. године, после смрти дотадашњег учитеља Игњата Васића.¹²⁵ До поновне промене учитеља у Волујку долази септембра исте године. Петар Радовановић је 22. августа обавестио окружно начелство да је за учитеља у Волујку поставио Игњата Рајића на место Николе Поповића, који је по његовом сазнању показао врло мале способности за учитељски посао. Срески начелник је већ 5. септембра обавестио окружно начелство о постављењу Игњата Рајића за учитеља у Волујку.¹²⁶ У школи при манастиру Јошаници радио је Самуило Крстић, из Петровог села у Бачкој.¹²⁷

У Јагодинској основној школи 1850. годину започели су Аркадије Искрић, као учитељ старије класе, Александар Поповић, као учитељ средње класе, и Вујица Јоксимовић, као учитељ најмлађе класе.¹²⁸ Пошто је он 11. августа рукоположен за свештеника и напустио учитељски позив, 23. августа 1850. године за учитеља најмлађе класе Јагодинске школе постављен је свршени клирик из Јагодине, Стеван Маленовић.¹²⁹ До промене учитеља требало је да дође и у средњој класи. До промене ипак није дошло, јер је после три дана, односно 20. октобра, група грађана и општинара упутила молбу окружном начелству да се не мења учитељ Александар Поповић. У молби се истиче да Јагодинска школа није скоро имала бољег учитеља.¹³⁰

У току 1850. године, у Левачком срезу долази до промена учитеља у манастиру Јошаници, Волујку и Грабовцу. За учитеља у Волујку 8. фебруара је постављен Јован Тодоровић, који је 28. фебруара почео са радом.¹³¹ Врло брзо, већ 17. марта 1850. године, постављен је Димитрије Поповић за учитеља у селу Волујак. Новопостављени Димитрије Поповић, био је родом

¹²² АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

¹²³ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/849.

¹²⁴ АС, НОЈ, Ф VI, р - 121/849.

¹²⁵ АС, НОЈ, Ф VII, р – 44/849.

¹²⁶ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

¹²⁷ АС, НОЈ, Ф VII, р – 44/849.

¹²⁸ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/850.

¹²⁹ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/850.

¹³⁰ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/849.

¹³¹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/849.

из Јагодине.¹³² У школи при манастиру Јошаници, радио је Максим Брајковић из Зајечара.¹³³ Пошто је Максим Брајковић током августа примљен за практиканта при Попечитељству унутрашњих дела, 24. августа је постављен за привременог учитеља Сима Вишњић. Дотадашњи учитељ у Грабовцу, Павле Стевановић, после три године и једног месеца рада у том селу, писмом од 8. марта обавестио је Начелника среза левачког да због болести не може да обавља учитељску дужност. За учитеља у Грабовцу 28. марта постављен је Панта Јовановић, који је у дужност је уведен 6. априла.¹³⁴ Панта Јовановић рођен је у Рековцу. Исте године, 25. августа, Петар Радовановић је сменио Панту Јовановића због неспособности, и на место учитеља у Грабовцу поставио је Петра Поповића.¹³⁵

У Левачком срезу, у току 1850. године, дошло је до промене учитеља у Великој Дренови, јер се дотадашњи учитељ Илија Јаковљевић примио свештеничког позива. За учитеља у Великој Дренови 21. августа одређен Милија Симић, свршени богослов из Ботуња, у окружју крушевачком. У осталим школама у срезу левачком, и даље су били учитељи: Димитрије Кушериновић у Рековцу и Димитрије Адамовић у Медвеђи.¹³⁶ Димитрије Адамовић радио је као учитељ у Медвеђи током целе 1850. године, јер се налазио у Кондиут листама из марта и августа исте године.

У срезу темнићком дошло је до промене учитеља у Јовцу, где је уместо Живка Поповића за учитеља постављен Јосиф Станишић, родом из Умчара у Војводини. До фебруара 1850. године радио је у Јовцу укупно шест месеци. У Јасики Вучка Протића заменио је Ђорђе Деспотовић. Када је Вучко Протић рукоположен за свештеника, 20. августа 1849. године, за учитеља у Јасики постављен је Ђорђе Деспотовић. Био је родом из Футога у Војводини.¹³⁷ У току 1850. године дошло је до нове промене учитеља у Јасики. У Кондиут листи од 15. јула, као учитељ у Јасики помиње се Мијат (Милен) Јаковљевић из Коњуса.¹³⁸ Почетком октобра долази до нове промене учитеља у Јасики. И поред доброг мишљења среског начелника о раду учитеља, дописом Петра Радовановића од 6. октобра, наложено је окружном начелству, да на место неспособног Јаковљевића постави за

¹³² АС, НОЈ, Ф XII, р-325/850.

¹³³ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/850.

¹³⁴ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/850.

¹³⁵ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/850.

¹³⁶ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/850.

¹³⁷ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

¹³⁸ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

учитеља у Јасики Атанасија П. Поповића. Нови учитељ је уведен у дужност половином новембра.¹³⁹

У истом срезу требало је да дође и до промена учитеља у селу Коњусима. Због одбијања ђачких родитеља да шаљу децу у школу, јер нису желели да им учитељ буде Стеван Протић, Петар Радовановић је августа 1850. године на место Стевана Протића поставио Јована Краљевића. Начелник среза темнићког известио је 20. октобра окружно начелство да је извршио промену учитеља, односно да је на место Стевана Протића за учитеља постављен Јован Краљевић.¹⁴⁰ У међувремену, 27. септембра, Стеван Протић је упутио молбу Попечитељству просвете, у којој је молио да га остави на дужности учитеља у истом селу. У молби је навео своје тешко материјално стање, и да као учитељ ради од 1818. године. На основу молбе, Попечитељство просвете је препоручило Петру Радовановићу да се Стеван Протић остави за учитеља у Коњусима због дугог рада у учитељској служби, а не због способности и знања, а да се Јован Краљевић разреши дужности због неких грешака у свом понашању.¹⁴¹ На основу захтева Попечитељства просвете Петар Радовановић је 10. новембра вратио Стевана Протића за учитеља у Коњусима, а сменио је Јована Краљевића.¹⁴² На основу извештаја окружног начелства од 9. децембра, до промене није дошло, јер су се мештани Коњуса и даље противили постављењу Стевана Протића. Крајем 1850. године дошло је до промене учитеља у Копривници. На место Јована Поповића, 16. новембра постављен, а 12. децембра 1850. године уведен у дужност Атанасије Ћирић.¹⁴³

У школама Јагодинског округа на крају 1850. године као учитељи су радили: Аркадије Искрић, Алекса Поповић и Стеван Маленовић у Јагодини, Атанасије Ћирић у Копривници, Милан Миланчевић у Рибару, Јосиф Станишић у Јовцу, Милован Арсенијевић у Варварину, Филип Јовановић у Бачини, Павле Поповић у Обрежу, Мијат Јаковљевић у Јасики, Јован Краљевић у Коњусима, Милија Симић у Великој Дренови, Петар Поповић у Грабовцу, Димитрије Кушериновић у Рековцу, Димитрије Адамовић у Медвеђи, Димитрије Поповић у Волујку.

¹³⁹ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

¹⁴⁰ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

¹⁴¹ АС, НОЈ, Ф XII, р-20/1850.

¹⁴² АС, МПс, Ф III, р-538/1850.

¹⁴³ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.